

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет
Aix-Marseille Université (France)
TESOL – Ukraine

**НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ
В МОВІ І КУЛЬТУРІ**

Збірник наукових праць

Київ 2017

УДК 821.09(100)(082)

НЗ5

Національна ідентичність в мові і культурі: збірник наукових
НЗ5 праць / за заг. ред. А.Г. Гудманяна. О.Г. Шостак. - К.:Талком, 2017. -
343 с.

ISBN 978-617-7397-36-5

Збірник містить тексти доповідей X Міжнародної конференції з питань національної ідентичності в мові і культурі, що відбулася 17-18 травня 2017 року на кафедрі іноземних мов і прикладної лінгвістики Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету (м. Київ, Україна).

Організаційний комітет

Голова оргкомітету:

Гудманян А.Г., д-р філол. наук, проф., директор Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету

Заступник голови:

Шостак О.Г., канд. філол. наук, доцент, зав. кафедрою іноземних мов і прикладної лінгвістики Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету

Члени оргкомітету:

Артюшкіна О., канд. наук з лінгвістики, доцент каф-ри славістики, університет Екс-Марсель, м. Екс-ан-Прованс, (Франція)

Раду А.І., канд. філол. наук, доцент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка

Рецензенти:

Дудок Р.І., д-р філол. наук, проф., зав. кафедрою іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка

Мосенкіс Ю.Л., док. філол. наук, професор, професор кафедри сучасної української мови Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Чеснокова А.В., проф. каф-ри англ. філол. і перекладу Київського університету імені Бориса Грінченка

*Рекомендовано до друку Вченою радою Гуманітарного інституту
(Протокол № 3 від 19 квітня 2017 р.)*

ISBN 978-617-7397-36-5

© Національний авіаційний університет, 2017

© Колектив авторів, 2017

Олександр Безручко

Доктор мистецтвознавства, доцент

*Київський національний університет культури і мистецтв
м. Київ*

ГЕНІАЛЬНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МИТЕЦЬ М.С. ВІНГРАНОВСЬКИЙ: МІЖ ЛІТЕРАТУРОЮ І КІНЕМАТОГРАФОМ

У геніальному українському поеті і письменнику-шістдесятнику, кінорежисеру і кіноактору, заслуженому діячю мистецтв України (1997), лауреату Національної премії імені Тараса Шевченка (1984), премії Фундації Антоновичів (1993), премії ім. В. Вернадського (2002) Миколі Степановичу Вінграновському (07. 11. 1936, с. Богопіль, нині м. Первомайськ Микол. обл. – 26. 05. 2004, Київ), унікально вдало поєднувалися літератор і кінематографіст: «Як поет, я дуже вдячний кіно за зорову систему мислення. А як режисер вдячний поезії за її інтуїтивне почуття ритму, паузи. За почуття міри. Принаймні я ще не посварився з собою і лечу на двох крилах» [1, с. 2].

У 1955 Микола Вінграновський вступив на акторський відділ до Київського державного інституту театрального мистецтва ім. І.К. Карпенка-Карого (КДІТМ, нині – Київський національний університет театру, кіно і телебачення ім. І.К. Карпенка-Карого), проте менш ніж за два тижні продовжив навчання у майстерні режисерів художнього фільму під керівництвом О.П. Довженка у Всесоюзному державному інституті кінематографії (ВДІК, нині – Всеросійський державний університет кінематографії ім. С.А. Герасимова).

Серед однокурсників М. Вінграновського були Р. Сергієнко, Л. Шепітько, О. Іоселіані, Г. Шенгелая, В. Туров, О. Косачов, Д. Фірсова та інші видатні кінематографісти.

1957 року у студента-режисера ВДІКу Вінграновського були надруковані перші вірші на сторінках журналів «Дніпро» (1957, ч. 2), «Жовтень» (1958, ч. 8, нині – Дзвін»), «Вітчизна» (1960, ч. 5), «Прапор» (1960, ч. 8, нині – «Березіль») тощо.

Ще студентом кіновузу Микола Вінграновський зіграв головну роль Івана Орлюка у широкоформатному художньому фільмі «Повість полум'яних літ», знятому у 1961 році на кіностудії «Мосфільм» Юлією Солнцевою за сценарієм Олександра Довженка. М. Вінграновський вважав, що утілив на екрані самого О.П. Довженка: «Мій учитель Олександр Довженко у своєму щоденнику писав: «Іван Орлюк – це я, Довженко». Отже, у якійсь мірі я зіграв у

цьому фільмі самого Довженка... Горджуся, що мав змогу зустрічатися з великим художником, учитися в нього» [6].

Проте молодому дипломованому випускнику єдиного в СРСР кінематографічного ВНЗ, чиє обличчя було на афішах «Повісті полум'яних літ», розклеєних по всьому Києву, на Київській кіностудії художніх фільмів, яка носила ім'я його вчителя, не давали гарних сценаріїв для дебютного фільму. Але молодий режисер і поет вирішив написати сценарій сам, а тому постійно працював: писав сценарії і вірші. Тим не менш, Вінграновському довго не вдавалося запуснитися на Київській кіностудії художніх фільмів з власним режисерським дебютом ні з сценарієм «Світ без війни» 1962 р. [3], ані з екранізацією роману О. Гончара «Людина і зброя» 1963 р. [5].

Утім, Микола Степанович Вінграновський довів власну творчу спроможність, в подальшому знявши в якості режисера-постановника на Київській кіностудії художніх фільмів ім. О.П. Довженка та Одеській кіностудії художніх фільмів п'ять повнометражних художніх фільмів: «Ескадра повертає на захід» (1966, спільно з Мироном Львовичем Билинським), «Берег надії» (1967, де також зіграв роль Вацлава Купки), «Дума про Британку» (1969, де також зіграв роль Несвятипаски), «Тихі береги» (1972), «Климко» (1984).

1984 року М.С. Вінграновський став лауреатом Державної премії УРСР імені Тараса Шевченка (нині – Національна премія України імені Тараса Шевченка). Тим не меш, лауреату найпрестижнішої мистецької премії в Україні більше не дали зняти жодного ігрового фільму, тому він зосередився на документальних фільмах і літературі.

В цьому Микола Вінграновський наслідував свого вчителя Олександра Довженка, який при неможливості творчого виявлення в одному виді мистецтва, працював в іншому, а тому зумів реалізуватися попри численні перепони. М. Вінграновський вважав, що «усім, або майже усім, чого я досяг як кінорежисер і як письменник, я зобов'язаний своєму вчителеві, тій школі, яку він мені дав. Без школи – нема таланту» [6].

Вчитель був для Вінграновського камертоном у житті і творчості: «Що б я не написав, я перевіряю на Довженкові, на цьому живому класикові – бо я його знав, любив, він був мені мірилом. Коли знав живого чоловіка, то ти пам'ятаєш його голос, його слова» [4].

М. Вінграновський зняв документальні фільми: «Голубі сестри людей» (1966), «Слово про Андрія Малишка» (1983), «Щоденник О. П. Довженка» (у співавт. з Леонідом Осикою, 1989) та «Довженко. Щоденник 1941–1945 роки» (1993), «Хортиця – столиця Запорізької

Січі» (1993), «Дмитро Вишневецький – Байда» (1993), «Чигирин – столиця гетьмана Богдана Хмельницького» (1994), «Батурина – столиця гетьмана Івана Мазепи» (1994), «Галич – столиця князя Данила Галицького» (1995), «Гетьман Сагайдачний» (1999).

Найбільш вдалими із своїх фільмів М. Вінграновський вважав «насамперед ті, які я поставив за власними сценаріями. Так вважаю не тільки я, а й мої друзі. І це, мабуть, справедливо. Коли сценарист і режисер-постановник є однією особою, відкриваються широкі можливості у досягненні художньої довершеності твору, процес роботи не переривається, він розвивається від першої написаної ремарки в сценарії до останньої безсонної ночі режисера за монтажним столом» [6].

Окрім повнометражного художнього фільму «Климко», Вінграновський був автором сценаріїв власних документальних фільмів. Принаймні два сценарії повнометражних художніх фільмів «Світ без війни» та «Северин Наливайко» так і залишились не реалізованими.

Також за сценарієм Миколи Вінграновського, в основу якого була покладена його повість «Сіроманець», 1989 року на Київській кіностудії художніх фільмів Петро Марусик зняв однойменний фільм.

Вдале поєднання М.С. Вінграновським в одній особі актора, сценариста, режисера з поетом і письменником стало можливо із-за душевного спокою: «Дуже важливо не посваритися з собою. Бо душевний неспокій приносить суєту, випадковість, а цього не терплять ні кіно, ні поезія. Кіно допомагає поетові писати «видимі» вірші. Читач в них бачить і колір, і конкретні деталі, відчуває рух. А поезія допомагає режисерові створювати стрічки, сповнені певного характерного саме для цього митця, ритму» [1, с. 2].

У літературному творчому доробку М.С. Вінграновського збірки віршів: «Атомні прелюди» (1962), «Сто поезій» (1966), «Поезії» (1971), «На срібнім березі» (1978), «Київ» (1982), «Губами теплими і оком золотим» (1984), «Цю жінку я люблю» (1990), «З обійнятих тобою днів» (1993), «Любово, ні! не прощай!» (1996), «Сеньорито акації» (1994); повісті «Світ без війни» (1958), «Президент» (1960), «Первинка» (1971), «Сіроманець» (1977), «У глибині дощів» (1979), «Літо на Десні» (1983), «Кінь на вечірній зорі» (1986), «Манюня» (2003); роман «Северин Наливайко» (1996); історичний нарис «Чотирнадцять столиць України» (1997).

Микола Вінграновський написав декілька поетичних книжок для дітей: «Андрійко-говорійко» (1970), «Мак» (1970), «Літній ранок» (1976), «Літній вечір» (1979), «Ластівка біля вікна» (1983), «У

неквапи білі лапи» (1989), «Іде кіт через лід» (2000), «Козак Петро Мамарига» (2001); оповідання «Гусенятко» (1978), «Низенько пов'язана» (1985) тощо.

Петро Мисик, який 1989 року екранізував твір М. Вінграновського «Сіроманець», 1993 року зняв повнометражний документальний фільм «Микола Вінграновський», де зафіксовано митця, «який читав свої вірші. Причому режисер делікатно й тактовно чергував поета в кадрі й пейзажі, що жили своїм активним життям, озвучені рафінованим словом» [2].

Фактично, за образним висловом самого Миколи Степановича Вінграновського, все його життя і творчість – це політ на двох крилах, одне з яких література, друге – кінематограф.

Література

1. Афоніна А. Режисер і поет / А. Афоніна // На екранах України. – 1969. – 23 серп. – С. 2.
2. Брюховецька Л. Спілкування з Миколою Вінграновським / Л. Брюховецька // Кінотеатр. – 2016. – №4. – С. 35.
3. Вінграновський М. Хто і що для мене незалежність України / М. Вінграновський // День. – 2001. – 6 вересня, № 159.
4. Голота Л. Микола Вінграновський: «Я – Микола осінній...» [Текст] / Любов Голота // Слово Просвіти. – 2006. – № 44 (2–8 листопада). – С. 8. (До 70-річчя з дня народження).
5. Добролежа А. Микола Вінграновський у спогадах, листах і кіно : до 70-річчя поета, кінореж., кіноактора / А. Добролежа // Вітчизна. – 2006. – № 9/10. – С. 128–134.
6. Савчак В. Уроки великого майстра / В. Савчак // Ленінська молодь (Львів). – 1978. – 11 лютого.